

FIIA 4/2017

COMMENT

Wolfgang Mühlberger
Ulkopoliittinen instituutti

Syyria-kokous Astanassa: Tuolileikkiä Moskovan ehdoilla

Syyrian lähes kuuden sotavuoden jälkeen Astanan rauhankokous tammikuussa oli symbolisesti uusi askel: se keräsi yhteen vain aseellisen konfliktin osapuolia. Hallituksen Aleppon-voiton jälkeisen tulitauon laajentamisesta neuvottelivat ne valtiot, joilla on maassa tuntuvasti asevoimia, sekä joukko ”auktorisoituja” puolisolitaallisia ryhmiä.

Tultuaan mukaan Syyrian konfliktiin syyskuussa 2015 Venäjä on taitavasti asemoinut itsensä valtapeluriksi Bashar al-Assadin hallinnon tueksi. Moskova on nyt aloittanut konfliktissa uuden vaiheen isännöimällä ensimmäistä Syyria-kokousta, jossa oli mukana vain aseellisia oppositio-ryhmiä eikä lainkaan poliittista oppositiota. Kokouksen järjestäminen on linjassa Venäjän sotilaallisen toiminnan kanssa.

Vaikka Venäjä on konfliktissa vahvasti mukana yhtenä osapuolena, se yritti esiintyä näissä epäsuorissa neuvotteluissa välittäjänä. Teknisesti neuvotteluja isännöi Venäjälle strategisesti tärkeä naapurimaa Kazakstan, vaikutusvaltaisain Keski-Aasian muslimimaista. Paikkavalinta saattaa vaikuttaa vähättelyltä, mutta se tukee vaikutelmaa symbolisesti uudesta askeleesta eli sotilaallisten osapuolten neuvotteluista. Se ei silti herätä liian suuria odotuksia, joita olisi voinut liittyä kokoukseen Moskovassa.

Astanassa olivat mukana myös keskeiset sotilaalliset toimijat Iran ja Turkki. Molemmilla on paljon vaikutusvaltaa oman leirinsä aseellisiin ryhmittymiin, ja molempia ajaa halu määritellä Syyrian konfliktin lopputulosta. Siinä missä Venäjä tarjoaa tärkeää ilmatukea al-Assadin jalkaväelle, Iran pystyy vaikuttamaan šiiojen puolisolitaallisiin

ryhmittymiin, myös Hizbollahiin. Turkilla puolestaan on keinonsa ohjalla sunnijihadisteja, kuten vahvaa Ahrar ash-Sham-ryhmää. Vaikka tämä suuri puolisolitaallinen ryhmä jäi pois Astanasta, Turkki osallistui neuvotteluihin suostuteltuaan mukaan muut aseellisen opposition jäsenet Ankaran alustavissa keskusteluissa.

Turkin hallitus ymmärtää, että Syyriasta on tullut maan suurin ulkopoliittinen haaste. Siksi Turkki pehmensi aiempaa kantaansa, jonka mukaan al-Assadin on lähdettävä, ja avasi näin tietä kolmen sodan osapuolia tukevan suuren ulkovallan kokoontumiselle. Koska Turkki edisti neuvotteluja, Syyrian kurdijärjestöt, kuten SDF (Syyrian demokraattiset joukot) ja YPG (Kansan itsepuolustusjoukot), jätettiin ulos neuvotteluista. Myös länsi- ja arabimaat jätettiin tarkkailijan rooliin.

Kun Syyrian aseellinen oppositio hävisi taistelun Alepposta viime vuoden lopussa, uusi diplomaattinen prosessi olisi voitu aloittaa Syyrian hallinnon ja maanpaossa olevan poliittisen opposition kesken. Venäjä kuitenkin jättää tämän yhdistävän mutta toistaiseksi tuloksettoman prosessin YK:n vastuulle. Sen sijaan Venäjä keskittyy käynnistämään neuvotteluja konfliktin ruohonjuuritason aseellisten osapuolten eli Syyrian hallinnon ja jihadististen

oppositioyhmien välillä. Näihin ryhmiin kuuluvat Saudi-Arabian tukema suuri Jaysh al-Islam-ryhmä sekä kaksitoista muuta puolisolitaallista ryhmää ennen muuta maan pohjoisosista.

Kuten odotettiin, neuvottelut löivät kiilaa jihadistijoukkojen väliin. Aseelliset ryhmät ovat jo alkaneet syytellä toisiaan petturuudesta. Jihadistisotapäälliköiden välisistä jakolinjoista kertoo jännitteiden kärjistymisen kapinallisten tyyssijassa Idlibissä.

Neuvotteluiden toinen merkittävä seuraus on se, että poliittisen opposition niin sanottu korkean tason neuvottelukomitea on hajonnut. Komitea muodostettiin loppuvuodesta 2015 Saudi-Arabian tuella ja mukaan otettiin myös Jaysh al-Islamin puolisolitaallinen ryhmä. Mohammed Alloush, Jaysh al-Islamin korkea-arvoinen toimija ja edustaja neuvottelukomiteassa, joutui Astanassa neuvottelujen eturintamaan sotapäällikön roolissa. Neuvotteluissa korostettiin, että hän edusti nimenomaan puolisolitaallista Jaysh al-Islamia, mikä teki alun perin poliittisen neuvotteluprosessin osapuolesta sotilaallisen edustajan. Näin Syyria, Venäjä ja Iran käyttivät menestyksestä, kaksiteräistä hajota ja hallitse-strategiaa.

Muista näkökulmista Venäjän syyt isännöidä Astanan neuvotteluja juuri

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on riippumaton tutkimuslaitos, joka tuottaa korkeatasoista tutkimusta poliittisen päätöksenteon ja avoimen keskustelun tukemiseksi niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Korkean laadun varmistamiseksi ainakin kaksi asiantuntijaa lukee ja kommentoi kaikkien instituutin julkaisujen käsikirjoituksia. Julkaisut käyvät lisäksi läpi ammattimaisen kielitarkastuksen ja editointiprosessin. Julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

tässä vaiheessa näyttävät kuitenkin ymmärrettäviltä. Ratkaisevan tärkeää oli neuvottelujen järjestäminen heti Aleppon voiton jälkeen, sillä se alleviivaa islamistisen aseellisen opposition suhteellista heikkoutta.

Lisäksi Venäjän hallitus yrittää välttää uppoamasta pysyvästi Lähi-idän konfliktin suohon. Jotta Venäjä voi määritellä ulospääsytensä, sen on löydettävä yhteisymmärrys alueellisten sotilaallisten toimijoiden kanssa. Lisäksi sen on päästävä yksimielisyyteen niiden aseellisten oppositioryhmien kanssa, jotka ovat valmiita ajattelemaan edes hiukan pragmaattisesti. Ympäripyöreä sopu toistaiseksi epäselvästi määritellystä aselevosta saattaa auttaa Venäjää, Turkkiä ja Irania muotoilemaan yhteisiä päämääriä. Kolmen ulkovallan keskinäiset erimielisyydet kurdien ja Hizbollahin tulevasta roolista tai rauhanprosessin erityisistä ehdoista voivat kuitenkin edelleen horjuttaa yritystä laajentaa aselepoa.

Astanan kokouksen virallinen tulos on sotilaallisia ryhmiä koskeva sovinto, jolla voi olla kaukantoisia poliittisia vaikutuksia. Lieventääseen aseellisia yhteenottoja ulkovallat allekirjoittivat yhteisen julistuksen. Sekä Syyrian hallitus että aseellinen oppositio kuitenkin torjuivat sen. Julistuksella on tarkoitus perustaa kolmenkeskinen

komissio valvomaan aselepoa. Sopimuksesta kuitenkin puuttuvat sekä toimeenpanon kannustimet että sopimusrikkomuksista määrättävät rangaistukset. Käytännössä kolme ulkovaltaa laittoivat kokouksessa symbolisesti rivinsä kuntoon. Lisäksi kokouksen lopullisessa julkilausmassa mainitaan, että tavoitteena on vakiinnuttaa Astanan asema tulevien poliittisten neuvottelujen keskuksena.

Keskeinen kysymys onkin, kuinka Astanan neuvottelut vaikuttavat YK:n rauhanprosessiin, jossa etsitään konfliktin poliittista ratkaisua kömpelöissä rauhanneuvotteluissa. Kazakstanin tapaaminen laukaisi uusia liikevoimia. Ne noudattavat reaali poliittisia reunaehtoja, joiden mukaan ruohonjuuritason sotilaalliset voimasuhteet asetetaan neuvottelujen edelle. Venäjän hallituksen yritykset hyväksyttää oma luonnoksensa Syyrian perustuslaiksi osoittavat, kuinka Venäjä haluaa hyödyntää Aleppon voiton jälkeistä tilannetta Syyrian tulevaisuuden määrittelemiseksi. Näissä olosuhteissa Venäjän julistama tuki YK:n rauhanprosessille on pelkkää puhetta. YK-prosessi ei ole toistaiseksi ollut kovin rakentava, eikä Venäjä anna sille konkreettista tukeaan, ellei siinä oteta huomioon nyt kehkeytyvän *pax russican* rakenteita.